

و امکانات جمع‌آوری و امحای اسکناس و سکه قدیمی دارد.

۳. در برخی از کشورهای گزارش شده، پول‌های قدیمی جمع‌آوری شده و دوباره به صورت قاچاق به جریان انداخته شده تا یک بار دیگر با پول جدید معاوضه شود و از این محل، درآمد و سود کسب شود. با توجه به اینکه این عمل موجب افزایش نقدینگی و تورم می‌شود، مقامات باید قبل از اجرای برنامه مطمئن شوند امکان بازگشت پول جمع‌آوری شده به جریان نقدینگی وجود ندارد. بنابراین نیاز به اقدامات امنیتی شدید دارد که متضمن هزینه‌های اجرایی غیرمستقیم است که از این ناحیه نیز هزینه‌های کل اجرای طرح را افزایش می‌دهد.

۴. هزینه آموزش و تبلیغات: در هر کشور تمامی آحاد جامعه از یک سطح آگاهی و سواد برخوردار نیستند، لیکن همه آنها در یک زمان در فرآیند تغییر واحد پول قرار می‌گیرند، لذا لازم است از مدت‌ها قبل از اجرای برنامه اصلاح، آموزش‌های لازم متناسب با سطح درک لایه‌های مختلف اجتماع به آنان داده شود.

۵. هزینه‌های تعویض پول قدیمی بر حسب مراکزی که عمل تعویض اسکناس و سکه‌های قدیمی در آنجا انجام می‌شود، مشتمل بر هزینه زمان، نیروی انسانی و محل‌های تعویض است.

۶. هزینه‌های زمینه‌سازی برنامه تغییر واحد پول که به اختصار عبارت است از:

تغییر قوانین مرتبط
هماهنگ‌سازی سیستم‌های رایانه‌ای بانک‌ها، مؤسسات مالی و بنگاه‌ها
تغییر روش‌های حسابداری
تعیین تکلیف ارقام خرد.

حذف صفر از پول ملی چه تأثیری بر نرخ ارز دارد؟

حذف صفر از پول ملی هیچ تأثیری بر نرخ‌های برابری پول ملی با سایر ارزها ندارد، فقط موجب کوچک شدن مقیاس اندازه‌گیری پول ملی با پول سایر کشورها می‌شود. برای مثال، اگر در حال حاضر یک دلار برابر ۱۰۰۰۰ واحد پول رایج است، پس از حذف بر فرض ۴ صفر از پول ملی، نرخ برابری هر دلار معادل یک واحد پول جدید خواهد شد. چنانچه مشاهده می‌شود در این عمل فقط مقیاس اندازه‌گیری کوچک می‌شود و تأثیری بر ارزش واقعی اسعار به پول ملی ندارد. به طور کلی، نرخ ارز در کوتاه‌مدت تحت تأثیر تفاوت نرخ بهره داخل و خارج از کشور و تحولات انتظاری نرخ ارز شکل می‌گیرد. در بلندمدت نیز تحت تأثیر نوسانات قیمت دارایی‌های داخل کشور در مقایسه با دارایی‌های خارج از کشور (نظریه برابری قدرت خرید) تعیین می‌شود. به عبارت دیگر، میزان صادرات و واردات و ورود و خروج سرمایه از کشور، تعیین‌کننده نرخ ارز است. در پرتو حذف صفر، حجم نقدینگی (اسکناس و مسکوک و سپرده‌های دیداری بانک‌ها) تأثیر نمی‌پذیرد، لذا از این بابت تأثیری بر نرخ ارز نخواهد داشت.

بانک مرکزی

رئیس کارگروه تحول نظام بانکی وزارت اقتصاد:

دنبال بانکداری ناب اسلامی هستیم

سروش صاحب فصول

دکتر حسین عبوضلو، عضو هیئت مدیره بانک توسعه صادرات و رئیس کارگروه تحول نظام بانکی در گفت‌وگویی با ماهنامه بازار بین‌الملل به بیان دغدغه‌ها، رویکردها و چالش‌های طرح تحول نظام بانکی پرداخت. او می‌گوید: ادامه روند گذشته که در واقع به معنای نادیده انگاشتن نیازهای اصلی بانک‌هاست، می‌تواند مهم‌ترین چالش موجود بر سر راه تحول نظام بانکی به حساب آید.

عهدہ صندوق یا بانک قرض‌الحسنه گذاشته شود.

مجموعه فعالیت‌های دیگری نیز، بویژه بعد از مطرح شدن طرح فوق در شورای هماهنگی بانک‌ها دنبال شد. از آنجا که تأکید اصلی در این مباحث بر خدمات عام‌المنفعه و ارزان بود، در نهایت جمع‌بندی بر این قرار گرفت که عملکرد و جوه قرض‌الحسنه از عملکرد سایر فعالیت‌های بانکی تفکیک شود؛ به این گونه که با تفکیک حساب‌ها، منابع قرض‌الحسنه به تسهیلات قرض‌الحسنه اختصاص پیدا کند.

این مسئله در بسته سیاستی - نظارتی بانک مرکزی در زمان ریاست آقای مظاهری نیز مطرح و عملیاتی شد اما اشتباه عمده‌ای که در این نوع مباحث چالشی وجود داشت این بود که در بعضی گزارش‌ها، جوه قرض‌الحسنه بانک‌ها بیش از حد برآورد می‌شد.

به این ترتیب که با وجود اینکه بر اساس قانون عملیات بانکی بدون ربا و جوه مربوط به سال جاری بر اساس عقد قرض‌الحسنه تنظیم شده، این تعریف به این معنی نیست که کارکرد حساب قرض‌الحسنه داشته باشد. حساب قرض‌الحسنه جاری تکلیف خاص خودش را دارد و نمی‌شود از آنها کاملاً استفاده قرض‌الحسنه‌ای داشت.

به دنبال جدی شدن این مباحث و انعکاس آنها به بانک‌ها، با همکاری اعضای منتخب هیئت مدیره بانک‌ها و با پیگیری این موضوعات از سوی شورای هماهنگی مدیران عامل بانک‌ها، کارگروه راهبری طرح تحول بانکی راه‌اندازی شد.

طرح تحول نظام بانکی به طور مشخص به دنبال برطرف کردن کدام دغدغه‌ها در حوزه بانکی و اقتصادی است؟

دغدغه اصلی طرح تحول این است که بانک‌ها هم باید اسلامی عمل کنند و هم در مسیر رشد و تعالی کشور مؤثر واقع شوند. نظر رئیس‌جمهور هم از ابتدا بر این بود که نظام بانکی در این مسیر قرار ندارد، از این رو، از ابتدا بحث تحول نظام بانکی را مطرح کرد.

یک رویکرد در این بحث، تحول رفتاری و ساختاری بانک‌ها بود که با محوریت معاونت بانکی وزارت اقتصاد و بانک مرکزی انجام شد و جلسات مختلفی در این زمینه شکل گرفت که در نهایت به برخی اصلاحات منجر شد که تأسیس نهادهای واسطه‌ای مانند مؤسسات اعتبارسنجی و توسعه بانکداری الکترونیکی از محصولات این تلاش‌ها به حساب می‌آید.

کار دیگری که در حوزه معاونت بانکی وزارت اقتصاد و در کارگروه بانکداری اسلامی در جریان بود که در آن طرح تفکیک بانک‌ها به گونه‌ای متفاوت با آنچه پیش از این مطرح شده بود، دنبال می‌شد.

در این رویکرد تأکید بر این بود که بانک‌های تجاری با عقود با بازدهی ثابت و بانک‌های تخصصی با عقود مشارکتی عمل کنند. در این دسته‌بندی از خدمات قرض‌الحسنه‌ای بانک‌ها به شکل فعلی چندان استقبال نشد و کارگروه به بازتعریف این نوع خدمات قائل بود.

توجیه رویکرد هم این بود که قرض‌الحسنه ماهیتی ویژه دارد و از این رو، باید عملیات آن از عملیات بانک‌های تجاری تفکیک شده و بر

■ محورهای اصلی طرح تحول نظام بانکی بر چه موضوعاتی استوار شده است؟

هر چند حوزه‌ها و محورهای اصلاحات سیستم بانکی به طور واضح بیان نشده است، پیش‌بینی ما این است که اصلاح سیستم بانکی در حال حاضر در یک نگاه کلان که وزارت اقتصاد باید آن را دنبال کند، شامل مدیریت صحیح منابع، ساماندهی مطالبات معوق، سیستم جامع اطلاعات مشتری و نظارت بر مصرف تسهیلات است.

البته حوزه‌های دیگری نیز وجود دارد که به نظر می‌رسد شخص رئیس‌جمهور روی آنها تأکید خاص دارد، از جمله اینکه آیا ماهیت و فعالیت کنونی بانک‌ها در مسیر بانکداری اسلامی و گسترش عدالت و اشتغال‌زایی قرار دارد، یا خیر؟

■ کارگروه تا به حال چه اقداماتی انجام داده است؟

کارگروه راهبری طرح تحول ساختاری نظام بانکی به عنوان اتاق فکر شورای هماهنگی بانک‌ها تعریف شده و در دو سال اخیر در خصوص ارائه طریق اصلاحی و همچنین انعکاس خواسته‌ها و نیازهای بانک‌ها، نقش‌آفرینی مناسبی در محافل تصمیم‌گیری داشته است.

در مورد فعالیت‌های این کارگروه باید گفت که این فعالیت‌ها در حد گسترده‌ای است و توسط چندین کمیته تخصصی انجام می‌شود. در کمیته مقررات و قوانین پولی و بانکی که یکی از کمیته‌های موفق این کارگروه است، مشکلاتی

که بانک‌ها با آن مواجهند و در عمل هم قوانین لازم در مورد آنها وجود ندارد، شناسایی می‌شود. ما تعاملات خوبی با بانک مرکزی داشتیم و موفق شدیم نظرات بانک‌ها را در جلسات مربوط به تهیه و تدوین قانون بانکداری پیگیری کنیم و بانک مرکزی هم تا کنون تا حد مطلوبی نظرات بانک‌ها را مدنظر قرار داده است تا جایی که اثرات این تعاملات را بوضوح می‌توان در دومین ویرایش قانون جدید بانکداری دید.

به عبارت دیگر، ما هم به پیش‌نویسی که توسط بانک مرکزی نوشته شده بود، انتقاد داشتیم، هم خودمان مطالبی را برای اضافه کردن آماده کرده بودیم.

کمیته دوم مربوط به الگوی تحول نظام بانکی است. ما در این کمیته ایده‌هایی را که در دولت مدنظر بود مبنا قرار دادیم و مشغول تدوین الگوی مناسب برای رفع دغدغه‌های موجود هستیم. در این راستا به مقتضیات کشور و انتظارات برنامه پنجم هم نیم‌نگاهی داریم. یکی از مهم‌ترین محورهای این الگو نقد طرح مشهور تفکیک بانک‌های تجاری با عقود مبادله‌ای و بانک‌های تخصصی با عقود مشارکتی است چرا که به نظر ما این یک تعریف علمی از بانک نیست. ما تجربه سایر کشورها را در این زمینه بررسی کردیم و رویکردمان این است که بانک می‌تواند حالت هولدینگ فعالیت‌ها یا سوپر مارکتی از خدمات مختلف باشد، یعنی می‌تواند خدمات مختلفی ارائه کند، به شرط آنکه برای ارائه این خدمات از دپارتمان‌های تخصصی مختلفی بهره بگیرد.

اگر این صلاحیت از سوی وزارت اقتصاد و بانک مرکزی تعریف شود، بانک‌ها می‌توانند

در حوزه‌های مختلف وارد شوند. این ایده جایگزینی است که ما در طرح بازتعریف بانک‌ها یا اصلاح ساختار بانک‌ها مد نظر قرار داده‌ایم.

کمیته دیگر ما کمیته سرمایه انسانی و اخلاق حرفه‌ای است. به واقع اصلاح بانک‌ها و اسلامی‌سازی آنها تنها معطوف به حذف ربا نیست، بلکه باید بسیاری از جنبه‌های ایجابی که ناشی از رفتار و اخلاق اسلامی نیز در این شبکه اعمال شود. کمیته ساز و کار اجرایی بانکداری اسلامی و تطبیق عملیات بانک‌ها با چارچوب و موازین بانکداری اسلامی، کمیته ابزار و روش‌های نوین نظام بانکی، کمیته توسعه بانکداری بین‌المللی و مقابله با تحریم‌ها و تنظیم عملکرد بانک‌ها در چارچوب تحریم‌ها و کمیته ساماندهی امور پژوهشی و اطلاع‌رسانی از دیگر کمیته‌های این کارگروه هستند.

■ به عقیده شما چالش‌های پیش روی طرح تحول نظام بانکی چیست؟

واقعیت این است که ما به این باور رسیده‌ایم که بدون حضور شبکه بانکی، بسیاری از تصمیمات اقتصادی ناقص است. تجربه نشان می‌دهد مجموعه‌های مختلفی که در بانک مرکزی در تدوین قانون بانکداری و تجمیع قوانین پولی و بانکی کشور دخیل بودند، در عمل بسیاری از مسائل بانک‌ها را مد نظر قرار ندادند. بنابراین ادامه روند گذشته که در واقع به معنای نادیده انگاشتن نیازهای اصلی بانک‌هاست می‌تواند مهم‌ترین چالش موجود بر سر راه تحول نظام بانکی به حساب آید.